

KAKO SE UOPŠTE OSVAJA NEBO?

(Biljana Dojčinović: *Sedmo nebo*, Narodna biblioteka „Stefan prvovenčani“, Kraljevo, 2020)

Mi koji volimo Tadeuša Ruževića znamo da je najbolje opis hleba početi opisom gladi. Izvorski proziran opis vode jeste opis žeđi pepela pustinje. A svi gradovi u koje smo otišli, pa se nismo ni vratili, komšije, stare šerpe i ljuske od krompira, sva ta unutrašnja dvorišta koja vučemo, izdaje i obmane, grčevite niti između doma koji stvaramo i doma koji nas je stvorio (koje se uporno mrse i kidaju!), najtačniji su opis neba.

Kada je, kako, gde i zašto (zaboga, u tim godinama!) najprikladnije ispričati svoje nebo? I to sedmo?

Jer imamo situaciju. Jedan glas se zagledao u svoja dosadašnja lica, u predavanja, tumačenja, naučne radove, u predgovore naučnih zbornika, pozdravne i završne govore naučnih skupova, uvodne tekstove feminističkih književnih časopisa, u mentorske komentare seminara, doktorskih teza, u sve te recenzije, prikaze, komentare, izveštaje katedre, zapisnike. Izvio se neočekivano i napravio zaokret. Obeležio je glavne likove i ključne događaje. Našao ton. Pobrisao šumove. I uputio se na početak, da vidi šta se, u stvari, dogodilo?

U prvoj zbirci pesama Biljane Dojčinović *Sedmo nebo* pratimo priču o osvajanju lakoće. Kroz trideset i četiri pesme, raspoređene u pet ciklusa (*Gradovi, Kuće, Aporije, Odavde se ne odlazi lako, Prelaz*) prolazimo krug. Nebo se osvaja tako što osvojiš prostor. Prostor se osvaja tako što napraviš granicu. Granica se brani tako što progovoriš. A progovoriš kada izgovoriš svoje *Ne*. Tada i progoriš.

Ko nas rađa i gradi, a ko ruši i slabi? Roditelji, traume, bliski ljudi, svi ti gradovi, pisci i knjige? Mi sami i naša uverenja?

Uvodni ciklus zbirke sa naslovom *Gradovi* široko mapira odgovore na ova pitanja. Ako želiš svoje nebo, treba prvo mirno da odvežeš kecelju, pomeriš malo u stranu dobru ženu, koja je tolike godine umesto tebe bila ti, i golim rukama počneš da razmičeš zidove očevih reči. Potom treba da skineš s prozora majčino telo i pogledaš svet čisto. Kada ti krenu u susret vlastita očekivanja, ćutanja koja tegliš, mirno ih pomiluješ. Bila si mlada i htela si da preživiš. Samo sa celim, belim, neokrnjenim telom imala si šanse („Berba 2007“).

Puno si radila. Postala si žena-ekran, žena-reč, savremeni ženski-kentaur. Možeš da osetiš srce modema. I noću upumpava reči. Reči prave šum, umesto red („Noć“). Nije bio takav plan. Zato uvek imaš svoja kretanja i putovanja, u njima povratke i nove početke, radost otkrića sveta i ljudske istovetnosti. Dogodi se da te izvan tvoga dvorišta zbuni ljudska neprozirnost („Unutrašnje dvorište“) i upredanje kosmosa, pa otkriješ da je svaki beg samo beskonačno hrljenje ka istovetnom („Doručak u Americi“). Na tren te zanese utopijska

projekcija da je moguće *biti*, a ničemu i nikome ne pripadati, smestiti se u jedno *između*, jednostavno lutati u potrazi za benzinskom pumpom i praviti večno planove za sutra („Space travel is time travel“). Ali hranili su te strepnjom, i ona poslušna, oduvek preozbiljna žena („Zloguk“), pojavi se u kadru.

Ciklus *Kuće* dekonstruiše mladalačke iluzije i kulturne stereotipe doma. Dom traži prostor. U njemu se možeš ponovo roditi slobodnija i celovitija. Ali u tim svetim prostorima ima bračnog nasilja, radoznalih komšija, neodgovornih roditelja, neosvećenih repetitivnih obrazaca („Komšije“), koji, sasvim sigurno, nemaju veze s nebom. Prevažilaženje idealizacije traži energiju. Praznina i tuga vrebaju ono mesto odbačenih iluzija, treba reagovati brzo. Ali od mladalačkih očekivanja se treba oprostiti, na miru ih ožaliti, to traži vreme. Zato se emocija ovde kroti ironijom, šalom, jezičkim koloritom, žargonom. A kao putokaz i pouzdan znak pravog puta, prati se lakoća. Ona lakoća i radosna strast sa kojom dete sutra ponovo pravi sneška, iako su ga huligani iz kraja išutirali („Sneško“ i „Lekcija“).

Ciklus *Aporije* donosi ironijsko suočavanje s kulturološkim kodom i sistemom vrednosti epohe koja nas je oblikovala. Generacijsko otrežnjenje traži nove parole: „Budimo realni, zahtevajmo čist pamuk!“ („Apolo 11“). Nižu se uvidi da novo proleće ne znači uvek novi početak („Aporija“), da odnos, pun u početku, ne mora da izdrži vreme („Sedmo nebo“), da ružičasta igriva budućnost dve drugarice lako postane banalna svakodnevica („Zloguk“), a da se kalendar važnih događaja samo tako zove. U njemu najčešće nema ničega važnog (osim intimnog detalja o značaju jednog meseca) („Februar“). Kalendar važnih događaja najčešće je test iskustva trpljenja neupoznavanja iskustva. Postoji ipak ta mala jurnjava: izvijamo se, ali lepo vidimo kako se na kraju stapamo s majčinim likom, dok istovremeno iz ogledala ka nama ide ta žena našeg lica, ali sa borama, koja nešto zna i tek treba da otkrijemo šta („Pedeset peta“). No, ne radi se ovde o tragediji. Više o nekakvom toplom ništa („Jubilej“). Ovde je bes doveden do pismenosti. Prva i poslednja aporija uvek su roditelji. Energija odlazi i na odnos s njima, i na pospremanje kada zauvek odu. Jer postoje ti domovi koji nasrću na tebe i iz njih izađeš puna modrica („Oglasi“), premda poneki njihov kutak čuva sećanje na nas cele devojčice, koje čitaju u ružičnjaku („Ruže“).

Ciklus *Odavde se ne odlazi* lako polako zatvara krug i *overdose*-om Realnog gradi bedem od novih iluzija. Srećemo topose trezne od života: gradsko groblje („Odavde se ne odlazi lako“), đubre („Kontejner“), tešku 1993. i u njoj ipak obeležen jubilarni rođendan („Trideseta“), elementaran, koristan, naizgled uzaludan kućni rad („Džaba ste krećili“), postojanje osvedočeno medicinskim aparatom („Ultrazvuk svakodnevnih organa“). Svi ti lični antiseptivi mera su realnosti i mera neba do koga smo stigli. Jer uskoro će neko na okrećenom zidu napisati „Džaba ste krećili“. Ako, mi častimo! Onaj ko traži, nosi želju, što ga ne čini lošim, već nemirnim. Tome nasuprot, bezuslovno davanje, najviša je mera ljudskosti: pomoći ćemo iako nade nema.

Da bi sin odrastao i postao junak treba da savlada oca. Šta se očekuje tačno od ćerke? Ona čita kaubojske romane, ali zašto bi bilo koga savladavala? Smrću oca svakako se rađa nova. Ali ako kaže radikalno „Ne“, oprostí onoj koja više nije i proglasi kraj patnje izmenom jedne tradicije, je li to junaštvo? Ako ćerka prihvati da je već na neki način mrtva i pronađe svoje nedišuće delove, porazgovara s njima i onda oni dobiju dah, da li je ona heroj?

Majčin kalendar ratnih godina, etika pristajanja i nevidljivosti nerviraju i čupaju se iz glave stalno. Ali majka ne nestaje. Ka njoj ćerka ide, jer zna da smo i s našim izgubljenim delovima neraskidivi.

Gubitak oca je drugo. Zato je poslednji ciklus zbirke *Sedmo nebo*, pod naslovom *Prelaz*, tačka iz koje se iscrtava i u kome se ogleda čitav krug koji je prošao glas koji pratimo. I ona je najupečatljiviji deo zbirke.

Kako izreći očevu smrt? Ili drugačije, zašto je znanje neizrecivo? Da bismo naučili, znanje moramo osetiti u telu. Ali kako dotaći nekomunikabilne delova sopstva?

Biljana Dojčinović to čini mekoćom, kada na ulici vidi da, eto, prolaznik nije otac („Prelaz“). Podsećanjem na kolektivnu telesnu memoriju i lanac života, koji vode do oca koji kopa grob za svoga oca, i „tako unazad hodajući čak i kuću možeš da nađeš“ („Blace 197?“). Poigravanjem rečima (smela strava, smeša strave, smela trava, smeša trave). I najviše semantički produktivnim rupama u tekstu, spaljenim delovima, belinama, koje angažuju naše unutrašnje znanje, aktivirano nedostatkom.

Na kraju: kada je, kako, gde i zašto najprikladnije ispričati svoje nebo?

Kada si zaglavljen u vremenu, potrebno ti je novo vreme. Dobijaš ga oprostom. Puštaš težinu s lakoćom, jer iza svega stoji istina da se granice ne postavljaju kognicijom. Njihov zdrav kapacitet gradiš telesnim prijanjanjem i dopuštanjem da budu narušene. Zbog toga zbirka pesama *Sedmo nebo* Biljane Dojčinović žanrovski jeste ljubavna priča. Jer naučili smo od Ruževića – nedostatak gladi, neprisutnost tela jeste opis ljubavi.